

HANDBOK 2026

Lärande i arbete (LIA) – en handbok för utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan

PUBLICERAD: 2026-04-09

DNR: MYH 2026/2726

ISBN: 978-91-90048-71-9

Myndigheten för yrkeshögskolan

Innehållsförteckning

1.1	Inledning	3
1.2	Lärande i arbete genomförs i form av en kurs.....	3
1.3	Hur arbetslivet kan bidra till lärande i arbete genom ledningsgruppen.....	4
1.4	Information till sökande om förutsättningarna för att genomföra lärande i arbete	4
1.5	Lärande i arbete genomförs på en arbetsplats som uppfyller kraven för utbildningen.....	4
1.6	Den studerande behöver medverka för att en LIA-plats ska komma till stånd	5
1.7	Är den studerande skyldig att själv söka efter LIA-plats?.....	5
1.8	Samtliga studerande ska erbjudas platser för lärande i arbete på en arbetsplats	5
1.9	Kan en utbildningsanordnare säga nej till en LIA-plats som den studerande har ordnat?	6
1.10	Kan en studerande tacka nej till en LIA-plats?	6
1.11	De studerande ska erbjudas en LIA-plats för hela kursen.....	6
1.12	Utbildningsanordnarens ansvar om en studerande blir av med sin LIA-plats.....	6
1.13	Förkunskapskrav för lärande i arbete.....	7
1.14	Krav på utdrag ur belastningsregistret för att genomföra lärande i arbete	7
1.15	Studerande som inte uppfyller lagstadgade krav för att genomföra lärande i arbete	7
1.16	Kontroll av förutsättningarna på LIA-platsen	8
1.17	Krav på handledaren.....	8
1.18	Lärande i arbete på ordinarie arbetsplats.....	8
1.19	Lärande i arbete på eget företag.....	8
1.20	Lärande i arbete utomlands	9
1.21	Lärande i arbete på distans.....	9
1.22	LIA-kurs på flera platser	9
1.23	Exempel på upplägg för lärande i arbete som inte uppfyller kraven.....	9
1.23.1	Verksamheter där studerande utgör den huvudsakliga arbetskraften	9
1.23.2	Arbete utan koppling till verksamheten	9
1.23.3	Utbildningsanordnaren som LIA-plats	10
1.23.4	Avsaknad av kvalificerad handledare.....	10
1.23.5	Lärande som inte är arbetsplatsförlagt.....	10
1.24	Målen i kursplanerna för lärande i arbete.....	10
1.25	Kunskapskontroll och betygsättning av en LIA-kurs.....	10
1.26	Studieuppehåll och studieavbrott vid lärande i arbete.....	11
1.27	Särskilt pedagogiskt stöd under lärande i arbete	11
1.28	Tillgänglig utbildning.....	12
1.29	Studerande som önskar individuella anpassningar av lärande i arbete	12
1.30	Lärande i arbete ska vara avgiftsfritt	12
1.31	Arvode eller ersättning under lärande i arbete	12
1.32	Försäkringar under lärande i arbete	12
1.33	Utbildningsanordnarens ansvar för arbetsmiljö under lärande i arbete	13
1.34	Kompetensutveckling för handledare	13
1.35	Stödaktiviteter för studerande vid sökning av LIA-plats.....	13

Bilaga 1. Sakor som är bra att informera sökande, studerande och handledare om inför lärande i arbete

Bilaga 2. Tillämpliga författningar

1.1 Inledning

Lite mer än hälften av de studerande som har en anställning året efter examen arbetar hos en arbetsgivare där de också genomförde lärande i arbete (LIA).¹ Lärande i arbete har därmed en central roll i att förbereda de studerande för deras kommande yrke och i att uppfylla syftet med yrkeshögskolan, som är att kompetensförsörja arbetslivet. Det är därför viktigt att LIA fungerar så väl som möjligt.

Denna handbok är tänkt som en guide till de krav som gäller för lärande i arbete. Förhoppningen är att handboken ska bidra till en hög och jämn kvalitet i genomförandet av LIA. Handboken vänder sig i första hand till dem som bedriver yrkeshögskoleutbildning. Den kan också fungera som ett stöd för studerande, LIA-handledare och personer som planerar att anordna yrkeshögskoleutbildning. Syftet med handboken är att ge svar på vanligt förekommande frågor. Om det finns frågor om LIA som inte tas upp i handboken, kontakta gärna myndigheten.

En yrkeshögskoleutbildning ska svara mot arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft. Arbetslivet är mottagare av den kompetens som utbildningen leder fram till och ska samtidigt medverka i att utforma utbildningens innehåll samt erbjuda de studerande LIA-platser.

Utbildningarna inom yrkeshögskolan ska ge sådana teoretiska, praktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag kunna utföra kvalificerade arbetsuppgifter i arbetslivet. Lärande i arbete har en central roll för att detta syfte ska uppnås. Det är talande att mer än hälften av de som får arbete efter examen får det hos en arbetsgivare där de också genomförde LIA.

Lärande i arbete ska ske i form av en kurs som är förlagd till en arbetsplats. Syftet med LIA är att det skolförlagda lärandet ska omsättas och vidareutvecklas genom att den studerande, under handledning av yrkesverksam personal, utför relevanta arbetsuppgifter på en arbetsplats. Den studerande ska, med stöd av andra yrkesverksamma, få möjlighet att utveckla sitt yrkeskunnande och sin yrkesidentitet.

De flesta yrkeshögskoleutbildningar som leder till examen innehåller lärande i arbete. Det är dock endast i utbildningar som leder till kvalificerad yrkeshögskoleexamen som LIA måste ingå, och då utgöra minst en fjärdedel av utbildningen.

Utbildningsanordnaren ska se till att varje studerande får möjlighet att genomföra lärande i arbete på en relevant arbetsplats. Det vanligaste upplägget är att den studerande i första hand själv söker efter en plats. Det är också den modell som arbetslivet i många fall förespråkar. Den studerande söker då utifrån sina preferenser och tränas inför framtida jobbsökande. Modellen kan leda till en bättre matchning mellan den studerande och LIA-platsen. Det förekommer också att det i första hand är utbildningsanordnaren som matchar den studerande med en LIA-plats. Oavsett upplägg ska utbildningsanordnaren i slutänden säkerställa att varje studerande erbjuds en LIA-plats. Det slutgiltiga ansvaret för att få en LIA-plats kan aldrig lämnas över till den studerande.

1.2 Lärande i arbete genomförs i form av en kurs

Lärande i arbete i en utbildning genomförs i form av en eller flera kurser.² Precis som för andra kurser ska det finnas en kursplan för varje kurs, där bland annat det huvudsakliga innehållet, målen och kursens omfattning i antal yrkeshögskolepoäng framgår. Kursens omfattning ska vara anpassad till dess innehåll och mål, så att den studerande får rimliga förutsättningar att nå dessa.

¹ Inträdet på arbetsmarknaden efter yrkeshögskolan - examinerade 2024, Statistiska centralbyrån (2025).

² En yrkeshögskoleutbildning ska bedrivas i form av en eller flera kurser. I utbildningsplanen anges omfattningen av utbildningen och lärande i arbete på en arbetsplats.

Utbildningsanordnaren ansvarar för kursens planering, genomförande och uppföljning. Vid planeringen av kursen ska utbildningsanordnaren fastställa hur mycket handledning som ska ingå.³ Utbildningsanordnaren ska också informera LIA-platsen och den studerande om hur mycket tid handledaren förväntas avsätta för uppdraget.

Lärande i arbete kan fördelas på en eller flera kurser i en utbildning. Om LIA fördelas på flera kurser ska dessa ha olika inriktning eller bygga vidare på varandra. Målen ska skilja sig åt mellan kurserna, så att ett mål inte examineras mer än en gång.

1.3 Hur arbetslivet kan bidra till lärande i arbete genom ledningsgruppen

En yrkeshögskoleutbildning ska i väsentlig utsträckning genomföras i samarbete med de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen. Detta kommer bland annat till uttryck genom att företrädare för arbetslivet ingår i utbildningens ledningsgrupp. Arbetslivet är på så sätt delaktigt i att forma utbildningens innehåll.

Företrädarna för arbetslivet kan bidra på flera sätt, till exempel genom att dela med sig av sin branschkunskap, förmedla LIA-platser via sina nätverk och ge vägledning kring vad som krävs för att en LIA-plats ska vara lämplig och uppfylla utbildningens krav.

1.4 Information till sökande om förutsättningarna för att genomföra lärande i arbete

Utbildningsanordnaren ska informera den som söker till en utbildning om vilka förutsättningar som gäller för att genomföra lärande i arbete i den aktuella utbildningen.⁴ Det kan exempelvis handla om medicinska krav, behov av utdrag ur belastningsregistret eller krav på skiftarbete.

Den sökande ska också informeras om på vilka orter utbildningsanordnaren erbjuder LIA-platser. En utgångspunkt är att den studerande ska kunna erbjudas en LIA-plats i anslutning till den studieort som hen har antagits till.

1.5 Lärande i arbete genomförs på en arbetsplats som uppfyller kraven för utbildningen

Lärande i arbete ska genomföras på en arbetsplats som uppfyller de krav som ställs för utbildningen. Enligt myndighetens bedömning innebär detta att lärande i arbete sker på en plats där varor eller tjänster produceras, eller båda delar.

Den studerande ska introduceras till organisationen och ges möjlighet att delta i det dagliga arbetet i verksamheten. Hen ska få observera och samarbeta med yrkesverksamma kollegor samt utföra egna arbetsuppgifter för att träna på att utöva yrket.

Som utgångspunkt ska LIA-platsen vara aktiv inom produktion av varor eller tjänster inom det område som utbildningen avser. Det ska finnas en handledare på arbetsplatsen med kompetens inom det aktuella yrkesområdet. Den studerande ska tilldelas arbetsuppgifter som är relevanta i förhållande till utbildningens innehåll och samtliga mål för kursen.

Samtidigt är det viktigt att utbildningsanordnaren tydliggör för både handledaren och den studerande att LIA innebär lärande och inte enbart produktion.

³ I utbildningsplanen anges antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar. Timmarna fördelas sedan på varje kurs utifrån vad som respektive kurs kräver.

⁴ Utbildningsanordnaren ska ha den kompetens som krävs för att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser. Anordnaren ska vidare se till att det finns yrkesvägledning.

1.6 Den studerande behöver medverka för att en LIA-plats ska komma till stånd

En förutsättning för att den studerande ska kunna anvisas en LIA-plats är att hen besvarar frågor om sin studiesituation, så att utbildningsanordnaren får kännedom om huruvida en anvisning kan vara nödvändig. Utbildningsanordnaren ska göra en sådan uppföljning i god tid innan LIA-kursen börjar.

Den studerande behöver medverka i de moment som är nödvändiga för att en LIA-plats ska kunna ordnas. Det kan till exempel innebära att delta i möten med utbildningsanordnaren och en aktuell arbetsgivare för att planera genomförandet av kursen, eller att infinna sig på LIA-platsen vid kursstart.

Om den studerande inte besvarar frågor om sin studiesituation, inte deltar i nödvändiga möten eller på annat sätt inte medverkar till att en plats kommer till stånd, kan detta likställas med att hen har tackat nej till platsen och därmed till att genomföra kursen.

Det är däremot inte obligatoriskt för den studerande att delta i stödjande aktiviteter, såsom CV-workshoppar eller karriärdagar. Att avstå från sådana aktiviteter kan inte likställas med att den studerande inte medverkar till att en plats kommer till stånd.

Om den studerande inte har medverkat till att en plats har kunnat ordnas bör utbildningsanordnaren dokumentera detta.

1.7 Är den studerande skyldig att själv söka efter LIA-plats?

Det kan finnas tydliga fördelar med att de studerande i första hand själva söker efter LIA-platser, exempelvis i form av bättre matchning. Det får dock inte ställas krav på att en studerande som saknar plats måste genomföra särskilda aktiviteter innan hen anvisas en plats, såsom att exempelvis söka ett visst antal platser.

Det är utbildningsanordnaren som ansvarar för att varje studerande erbjuds en LIA-plats före kursstart. En studerande som saknar plats ska anvisas en sådan i rimlig tid innan kursstart. Utgångspunkten är att den studerande ska ges förutsättningar att planera sina studier.

1.8 Samtliga studerande ska erbjudas platser för lärande i arbete på en arbetsplats

Utbildningsanordnaren ansvarar för att samtliga studerande erbjuds platser för lärande i arbete som uppfyller de krav som anges ovan. Detta kan jämföras med ansvaret för att säkerställa att det finns kompetenta lärare, ändamålsenliga lokaler samt relevant utrustning och material i de skolförlagda kurserna.

Att utbildningsanordnaren lämnar förslag till arbetsplatser som de studerande själva kan kontakta är inte tillräckligt för att ansvaret att ordna LIA-platser ska anses uppfyllt. Ansvaret är först uppfyllt när den studerande faktiskt har erbjudits en färdig LIA-plats. Med detta avses en plats där utbildningsanordnaren har säkerställt att kraven är uppfyllda och som är reserverad för den studerande med ett fastställt startdatum.

Utbildningsanordnaren ska kunna anvisa LIA-platser i anslutning till den studieort som de studerande är antagna till. Platserna ska vara tillgängliga vid den tidpunkt och i den omfattning som framgår av utbildningens planering.

De studerande kan inte ställa krav på att få LIA-platser på sina hemorter. Det ska dock inte råda några oklarheter om var utbildningsanordnaren kan tillhandahålla platser. Detta är särskilt viktigt att beakta vid distansutbildningar, där studerande inte alltid bor i anslutning till studieorten.

1.9 Kan en utbildningsanordnare säga nej till en LIA-plats som den studerande har ordnat?

Den studerande har ingen automatisk rätt att genomföra LIA på en plats som hen själv har ordnat. Om utbildningsanordnaren bedömer att den föreslagna LIA-platsen inte uppfyller kraven ska den inte godkännas. Det kan exempelvis vara fallet om inte samtliga lärandemål kan uppnås eller om handledaren saknar relevant kompetens.

1.10 Kan en studerande tacka nej till en LIA-plats?

Utbildningsanordnaren ska säkerställa att varje studerande erbjuds en LIA-plats. Om anordnaren anvisar en plats som uppfyller kraven anses detta ansvar vara uppfyllt. Det är därefter upp till den studerande att ta ställning till erbjudandet, men utbildningsanordnaren är inte skyldig att erbjuda ytterligare en plats.

Det är därför av stor vikt att den som söker till en utbildning får tydlig information om vilka förutsättningar som gäller för LIA. Vid en eventuell tillsyn kan myndigheten begära dokumentation som visar att den studerande har tackat nej till den erbjudna platsen. Utbildningsanordnaren rekommenderas därför att dokumentera sådana situationer.

1.11 De studerande ska erbjudas en LIA-plats för hela kursen

När en överenskommelse träffas med en LIA-plats ska planeringen omfatta det antal yrkeshögskolepoäng som gäller för kursen. De studerande ska inte förväntas genomföra kursen på kortare tid än vad kursplanen anger.

Om delar av kursen har tillgodoräknats före kursstart får kursen, och därmed även LIA-placeringen, förkortas i motsvarande omfattning.

Avvikelser från det ordinarie studieupplägget bör dokumenteras i en individuell studieplan som upprättas tillsammans med den studerande.

1.12 Utbildningsanordnarens ansvar om en studerande blir av med sin LIA-plats

Det händer att studerande förlorar sina LIA-platser, exempelvis om handledaren blir sjuk eller vid en konkurs. I sådana fall ansvarar utbildningsanordnaren för att ordna en ny plats.

Det förekommer också att en plats dras in och arbetsgivaren hänvisar till den studerandes beteende. Utbildningsanordnaren måste då antingen erbjuda en ny plats eller utreda den studerandes ansvar för det inträffade. I en sådan utredning är det viktigt att den studerande får möjlighet att ge sin syn på vad som har hänt.

Om utbildningsanordnaren bedömer att platsen drogs tillbaka på grund av misskötsel, kan detta likställas med att den studerande har tackat nej till platsen. I sådana fall behöver utbildningsanordnaren inte erbjuda en ny plats. Det kan exempelvis handla om att den studerande inte har följt säkerhetsanvisningar och därigenom orsakat fara för sig själv eller andra, uppvisat ett kränkande beteende eller på annat sätt stört verksamheten. Upprepade frånvaro från LIA-platsen utan att den studerande har meddelat arbetsplatsen kan under vissa omständigheter också betraktas som misskötsel.

Inför LIA-kursens start är det viktigt att den studerande får information om rutiner och ordningsregler på arbetsplatsen. Utbildningsanordnaren bör även ha rutiner för att, om möjligt, tidigt fånga upp situationer där LIA inte fungerar, samt erbjuda stöd till både den studerande och handledaren. Den studerande ska få återkoppling om vad som inte fungerar och ges möjlighet att rätta till brister.

Det finns inget som hindrar att särskilda ordningsregler för LIA upprättas. Dessa kan till exempel innebära att den studerande ska meddela och motivera frånvaro, exempelvis vid sjukdom.

Om utbildningsanordnaren har bedömt att den studerande har misskött sig och därför inte ska erbjudas en ny plats, kan ansvarig myndighet vid tillsyn begära att få ta del av dokumentation som styrker detta.

1.13 Förkunskapskrav för lärande i arbete

Om det finns förkunskapskrav för en LIA-kurs ska dessa framgå av kursplanen. Förkunskapskraven ska formuleras med utgångspunkt i lärandet från avslutade kurser i utbildningen eller motsvarande kunskaper, antingen genom utvalda kursmål eller hela kurser.

Förkunskapskrav begränsar den studerandes möjligheter att fullfölja utbildningen och ta examen. Det är därför viktigt att förkunskapskraven endast omfattar sådant lärande som är kritiskt för att den studerande ska kunna tillgodogöra sig LIA.

Förkunskapskraven ska tillämpas konsekvent. Om den studerande inte uppfyller förkunskapskraven får LIA-kursen inte påbörjas. För att en kurs ska kunna utgöra förkunskapskrav krävs att samtliga omprovsmöjligheter har erbjudits innan LIA-kursen startar. Om en individuell studieplanering upprättas för en studerande som inte uppfyller förkunskapskraven, och den studerande därefter klarar kraven, ska hen erbjudas en LIA-plats.

1.14 Krav på utdrag ur belastningsregistret för att genomföra lärande i arbete

Utdrag från belastningsregistret får inte förekomma som förkunskapskrav för en LIA-kurs. Enskilda arbetsgivare kan däremot ställa krav på utdrag från belastningsregistret eller andra säkerhetskontroller, om detta är en förutsättning för att den studerande ska kunna delta i verksamheten på den aktuella LIA-platsen. Detta gäller när verksamheten omfattas av sådana krav med stöd i lag, förordning eller annat regelverk.

Om många arbetsgivare inom yrkesområdet ställer sådana krav kan det försvåra för vissa studerande att fullfölja utbildningen. Det är därför av största vikt att utbildningsanordnaren informerar sökande om att arbetsgivare kan kräva utdrag från belastningsregistret eller andra säkerhetskontroller.

Mer information finns på Bakgrundskontroll vid LIA – när är det tillåtet och inte? - Myndigheten för yrkeshögskolan.

1.15 Studerande som inte uppfyller lagstadgade krav för att genomföra lärande i arbete

För vissa yrken finns krav enligt lag, förordning eller annat regelverk som kan begränsa den studerandes möjligheter att genomföra lärande i arbete. Det kan exempelvis gälla säkerhetsklassning eller medicinska krav.

Utbildningsanordnaren ska känna till vilka förutsättningar som gäller inom det aktuella utbildningsområdet, exempelvis om kraven omfattar hela LIA-kursen eller endast delar av den. Den studerande ska, så långt det är möjligt, få genomföra kursen eller åtminstone de delar av kursen som det finns förutsättningar för.

I vissa fall kan det dock vara omöjligt för den studerande att genomföra LIA på grund av regelkrav. Det är därför av yttersta vikt att sökande till en utbildning får tydlig information om vilka förutsättningar som gäller för LIA inom det aktuella utbildningsområdet.

1.16 Kontroll av förutsättningarna på LIA-platsen

Innan en LIA-kurs startar ska utbildningsanordnaren kontrollera att varje LIA-plats är arbetsplatsförlagd och uppfyller utbildningens krav. Detta gäller oavsett om den studerande själv har ordnat platsen eller om den har anvisats av utbildningsanordnaren.

Det är viktigt att utbildningsanordnaren inhämtar uppgifter om LIA-platsen som bland annat rör

- organisationen och dess verksamhet
- handledarens kompetens och tillgänglighet
- den studerandes arbetsuppgifter
- den studerandes organisatoriska placering
- var och under vilka förhållanden den studerande kommer att arbeta (exempelvis distansupplägg eller arbete på plats, skiftarbete samt om den studerande arbetar tillsammans med andra studerande eller anställda).

Varje LIA-plats ska kontrolleras innan kursen startar och därefter följas upp både under genomförandet och efter avslutad kurs. Under kursens gång bör utbildningsanordnaren bland annat följa upp hur den studerande ligger till i förhållande till kursmålen och vilken återkoppling som ges. Det är särskilt viktigt att den studerande får tydlig återkoppling om det finns en risk att hen inte når ett eller flera mål. Detta kan vara en särskild utmaning i LIA-kurser med kort omfattning, exempelvis endast några veckor.

Myndigheten har i vissa fall bedömt att utbildningsanordnare har brustit i sitt ansvar när de inte har genomfört egna kontroller av förhållandena på arbetsplatsen, utan enbart förlitat sig på uppgifter från den studerande, och det senare har visat sig att platsen inte uppfyller kraven.

1.17 Krav på handledaren

Det ska finnas en handledare på LIA-platsen som, genom utbildning eller erfarenhet, har kompetens inom det aktuella yrkesområdet. Utbildningsanordnaren ska säkerställa detta innan LIA-kursen startar.

Utbildningsanordnaren behöver även säkerställa att handledaren, eller handledarna, kan avsätta den tid som krävs för handledning. En handledare kan ansvara för flera studerande, men antalet måste vara rimligt så att varje studerande får handledning i den omfattning och med den kvalitet som kursen kräver.

Handledaren ska vara införstådd med målen för LIA-kursen samt med att det övergripande syftet med LIA är lärande och inte enbart produktion.

Det förekommer att en och samma person är handledare för ett större antal studerande samtidigt. Myndigheten har i flera fall bedömt att handledningen då har brustit, eftersom varje studerande inte har fått handledning i den omfattning och kvalitet som krävs.

1.18 Lärande i arbete på ordinarie arbetsplats

Om en studerande genomför LIA på sin ordinarie arbetsplats är det viktigt att det tydliggörs att det handlar om lärande i arbete och inte om ordinarie arbete eller produktion. Utbildningsanordnaren ska säkerställa att både den studerande och arbetsgivaren är införstådda med dessa förutsättningar innan kursen startar.

1.19 Lärande i arbete på eget företag

För att lärande i arbete på den studerandes egna företag ska uppfylla kraven krävs det bland annat att det produceras varor eller tjänster i verksamheten och att det finns minst

en yrkesverksam kollega som kan ge handledning på arbetsplatsen. Kraven för lärande i arbete skiljer sig inte åt för att det är förlagt till den studerandes egna företag.

Att göra en marknadsundersökning, skriva en affärsplan eller ordna finansiering är inte tillräckligt för att uppfylla kraven om att det produceras varor eller tjänster i verksamheten.

Det kan även krävas särskilda insatser för att säkerställa att betygssättning av kursen blir rättssäker. Läs mer om betygssättning nedan.

Som framgår ovan kan utbildningsanordnaren neka att godkänna en studerandes förslag på LIA-plats.

1.20 Lärande i arbete utomlands

LIA kan genomföras utomlands, men det kan innebära särskilda utmaningar för utbildningsanordnaren att säkerställa att de krav som gäller uppfylls. Kontrollen och uppföljningen av en LIA-plats ska ske på samma sätt oavsett om platsen är belägen inom riket eller utomlands.

1.21 Lärande i arbete på distans

På samma sätt som på en fysisk arbetsplats ska den studerande som genomför lärande i arbete på distans få delta i det dagliga arbetet i verksamheten samt få möjlighet att observera och samarbeta med yrkesverksamma kollegor. En hög grad av interaktion är avgörande för att ett distansupplägg ska kunna betraktas som arbetsplatsförlagt.

1.22 LIA-kurs på flera platser

En LIA-kurs kan genomföras på flera platser. Ett exempel är att verksamheten eller arbetsuppgifterna på LIA-plats A och B var för sig inte motsvarar samtliga lärandemål, men att de tillsammans uppfyller kursens krav. Den studerande kan då dela upp kursen mellan platserna A och B.

I vissa fall kan den studerande önska att ta del av flera verksamheter, och kursen kan då också fördelas på flera platser. Detta innebär dock ett merarbete för utbildningsanordnaren, som behöver säkerställa kontroll och uppföljning av samtliga LIA-platser.

1.23 Exempel på upplägg för lärande i arbete som inte uppfyller kraven

Nedan följer exempel på upplägg som myndigheten har bedömt inte uppfyller kraven för lärande i arbete (LIA) på en arbetsplats. Exempelen baseras på beslut som myndigheten fattat.

1.23.1 Verksamheter där studerande utgör den huvudsakliga arbetskraften

Myndigheten har bedömt att verksamheter som i huvudsak bygger på att studerande arbetar tillsammans i projekt inte uppfyller kraven. De studerande utgör då den huvudsakliga arbetskraften, och det saknas en kvalificerad verksamhet med yrkesverksamma kollegor.

1.23.2 Arbete utan koppling till verksamheten

En LIA-plats uppfyller inte kraven när det arbete som den studerande utför inte har någon anknytning till verksamheten. Exempel på detta är:

- Den studerande driver egen näringsverksamhet och LIA-platsen står endast för handledning.

- Den studerande arbetar enbart med praktikfall, där anknytningen till LIA-platsen begränsas till handledning.

1.23.3 Utbildningsanordnaren som LIA-plats

Det förekommer att utbildningsanordnaren redovisas som LIA-plats, där den studerande arbetar med:

- Praktikfall
- Fiktiva projekt
- Att starta egen verksamhet under handledning av skolans personal.

Myndigheten har bedömt att sådana upplägg inte uppfyller kraven för arbetsplatsförlagt lärande.

1.23.4 Avsaknad av kvalificerad handledare

En LIA-plats uppfyller inte kraven när det saknas en handledare med kompetens inom det relevanta yrket i organisationen.

1.23.5 Lärande som inte är arbetsplatsförlagt

Myndigheten har bedömt att LIA inte uppfyller kraven när den studerande arbetar på distans och kontakten med LIA-platsen begränsas till enstaka möten med handledaren varje vecka.

Myndigheten har även bedömt att LIA-platser där den studerande startar ett eget företag inte har uppfyllt kraven. Det har då inte funnits någon aktiv produktion av varor eller tjänster inom det område som utbildningen berör eller någon yrkesverksam kollega i företaget eller både och.

1.24 Målen i kursplanerna för lärande i arbete

Precis som målen för de skolförlagda kurserna ska målen i en LIA-kurs utgå från utbildningens övergripande mål. Kursmålen ska vara relevanta, specifika, tydliga och mätbara. De ska kunna betygssättas och tillgodoräknas.

En yrkeshögskoleutbildning ska leda till att den studerande kan utföra kvalificerade arbetsuppgifter och ge arbetslivet relevant kompetens. Kursmål av hög kvalitet och ambition är centrala för att detta syfte ska uppnås.

Myndigheten har tagit fram stödmaterial gällande utformning av kursmål och kursplaner, vilket finns på myh.se under Så skriver du korrekta kursplaner inom yrkeshögskolan - Myndigheten för yrkeshögskolan.

1.25 Kunskapskontroll och betygsättning av en LIA-kurs

För att den studerande ska ha goda förutsättningar att nå LIA-kursens mål behöver handledaren vara väl insatt i vad som förväntas uppnås under kursen.

Utbildningsanordnaren ska säkerställa att handledaren har en klar uppfattning om kursens mål och hur dessa kan omsättas på den aktuella arbetsplatsen.

Det är utbildningsanordnaren som sätter betyg i LIA-kursen. Om observation i arbete används som kunskapskontroll är det vanligen LIA-handledaren som bedömer och rapporterar den studerandes prestation. Handledaren ska då vara förtrogen med hur resultatet ska dokumenteras och ge återkoppling till den studerande. Den studerande ska få möjlighet att visa sitt kunnande mer än en gång, och utbildningsanordnaren ska tillhandahålla stöd och verktyg, exempelvis en bedömningsmall med vägledning om vilka arbetsuppgifter som kan relateras till olika kursmål.

Liksom för skolförlagda kurser finns inget formellt krav på närvaro under LIA. För att handledaren ska kunna göra en bedömning krävs dock att den studerande är närvarande och arbetar med de avsedda uppgifterna i tillräcklig omfattning. Om det inte går att göra en bedömning, ska inget betyg sättas.

Om underlag saknas, exempelvis om den studerande inte har genomfört kursen och därmed inte deltagit i de examinerande momenten, ska alternativet Ej satt registreras vid inrapportering av betyg till myndigheten. Betyget Icke-godkänt (IG) används när den studerande har genomfört kursen, deltagit i samtliga examinerande moment (inklusive omprov), men inte uppnått LIA-kursens lärandemål.

Betygsunderlaget ska endast baseras på det som framgår av kursplanen. Saker som närvaro, flit eller skötsamhet ska inte beaktas. Handledaren kan däremot lämna ett personligt omdöme om den studerandes prestation under LIA, vilket ofta efterfrågas och kan omfatta både yrkeskunnande och andra aspekter, som flit och skötsamhet.

Vid risk för jävsförhållanden, exempelvis om handledaren är släkt med den studerande, ska utbildningsanordnaren vidta åtgärder för att säkerställa ett tillförlitligt betygsunderlag. Individuella anpassningar av kursens kunskapskontroller är tillåtna för att säkerställa ett rättssäkert betygsunderlag.

1.26 Studieuppehåll och studieavbrott vid lärande i arbete

Vissa utbildningsanordnare registrerar studieuppehåll eller studieavbrott i myndighetens studiedokumentationssystem för studerande som inte genomför LIA-kursen, exempelvis om den studerande inte har klarat förkunskapskraven eller om det saknas en LIA-plats.

Utbildningsanordnare får aldrig ensidigt besluta om studieavbrott för en studerande som vill behålla sin plats. Detta gäller oavsett närvaro eller studieprestationer. Studieuppehåll får endast beviljas för studerande som själv begär detta, exempelvis vid längre sjukskrivning.

Det är däremot upp till utbildningsanordnaren att avgöra hur studerande som inte genomför LIA-kursen registreras i interna system. Det är viktigt att utbildningsanordnaren inte rekviderar statsbidrag för studerande som inte bedriver studier vid rekvisitionsdatumet.

Mer information finns på Rekvirera rätt vid studieavbrott - Myndigheten för yrkeshögskolan.

1.27 Särskilt pedagogiskt stöd under lärande i arbete

Utbildningsanordnaren ska säkerställa att studerande som behöver särskilt pedagogiskt stöd i utbildningen får detta även under LIA-kursen. Syftet med stödet är att studerande med funktionsnedsättning ska få förutsättningar som är jämförbara med de som andra studerande har.

I första hand ska utbildningen utformas så att den är så tillgänglig som möjligt för alla studerande. Om behov av särskilt pedagogiskt stöd ändå finns, är utbildningsanordnaren skyldig att erbjuda detta till de studerande som behöver det.

Stödet ska vara pedagogiskt, vilket innebär att det i huvudsak ska vara kunskapsbärande, exempelvis mentorsstöd, och inte avse fysisk tillgänglighet eller fysiska anpassningar. Utbildningsanordnaren är inte skyldig att skapa en individuell utbildning med exempelvis enskild undervisning, anpassad studietakt eller anpassad studieform.

Mer information finns på Särskilt pedagogiskt stöd (SPS) - Myndigheten för yrkeshögskolan.

1.28 Tillgänglig utbildning

När en utbildningsanordnare planerar och genomför en utbildning är det viktigt att ta hänsyn till att alla människor har olika förutsättningar och förmågor. Med stöd av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har Myndigheten för yrkeshögskolan tagit fram stödmaterial riktat till utbildningsanordnare och utbildare för att främja en tillgänglig utbildning.

Mer information finns på Stödmaterial för tillgänglig utbildning - Myndigheten för yrkeshögskolan.

1.29 Studerande som önskar individuella anpassningar av lärande i arbete

En studerande kan ha önskemål om att exempelvis anpassa studietakten eller arbetstiderna under LIA utifrån personliga förhållanden. Utgångspunkten är alltid att den studietakt som är fastställd för utbildningen gäller och att den studerande i normalfallet följer de ordinarie arbetstiderna på LIA-platsen.

Utbildningsanordnaren får träffa en överenskommelse med den studerande utifrån dennes önskemål, men är inte skyldig att göra det. Samma möjlighet bör i så fall även erbjudas andra studerande.

Ett exempel är en utbildning som genomförs på deltid (50 procent), där LIA-kursen omfattar 25 yrkeshögskolepoäng. Kursen genomförs då under tio veckor. Den studerande vill i stället genomföra kursen på heltid. LIA-platsen är positiv, och utbildningsanordnaren ser inga övriga hinder. Anordnaren tillmötesgår den studerande, och kursen genomförs i stället på heltid under fem veckor.

Eftersom anpassningen innebär ett avsteg från den ordinarie utbildningen ska överenskommelsen samt vad som gäller dokumenteras i en individuell studieplan.

Det får dock aldrig göras avsteg från de mål och principer för betygssättning som anges i kursplanen.

1.30 Lärande i arbete ska vara avgiftsfritt

Om utbildningsanordnaren får statsbidrag för en yrkeshögskoleutbildning ska LIA som princip vara avgiftsfri för de studerande. Arbetskläder, utrustning, skyddsskor eller liknande som krävs för att den studerande ska kunna genomföra LIA ska tillhandahållas utan kostnad. När det gäller kostnader för resor och boende som kan uppstå i samband med LIA är principen att den studerande själv står för dessa. Utbildningsanordnaren bör informera sökande till utbildningen om vilka kostnader som kan uppstå och vem som ansvarar för dem.

1.31 Arvode eller ersättning under lärande i arbete

Myndigheten får emellanåt frågor om huruvida LIA-platsen får ge den studerande arvode eller ersättning, exempelvis för resekostnader. Dessa frågor omfattas inte av yrkeshögskolans regelverk. Det är dock viktigt att beakta att LIA syftar till lärande. Olika former av ersättningar kan skapa förväntningar både hos den studerande och hos LIA-platsen på prestationer som försvårar förutsättningar att nå samtliga kursmål.

1.32 Försäkringar under lärande i arbete

Studerande inom yrkeshögskolan omfattas av en personskadeförsäkring och en ansvarsförsäkring. Den senare gäller för lärande i arbete hos en icke-statlig arbetsgivare eller företagare och gäller även om LIA genomförs efter att den aktuella utbildningsomgången är avslutad.

Det finns även en försäkring som gäller för studerande som genomför LIA utomlands, förutsatt att Utrikesdepartementet inte avråder från resor. Mer information om försäkringarna finns på Kammarkollegiets webbplats: Studenter på yrkeshögskola - Kammarkollegiet.

1.33 Utbildningsanordnarens ansvar för arbetsmiljö under lärande i arbete

Utbildningsanordnaren kan vända sig till Arbetsmiljöverket för information om hur ansvaret för den studerandes arbetsmiljö fördelas under LIA.

1.34 Kompetensutveckling för handledare

Utbildningsanordnaren ska säkerställa att handledare får kompetensutveckling. Detta kan exempelvis ske genom att erbjuda kurser i handledning eller vägledning kring genomförande av kunskapskontroller och återkoppling av prestationer.

1.35 Stödaktiviteter för studerande vid sökning av LIA-plats

I yrkeshögskoleutbildningar där det är de studerande som i första hand söker sina LIA-platser erbjuder utbildningsanordnaren ofta olika stödaktiviteter. Exempel på sådana aktiviteter är

- karriär- eller arbetsmarknadsdagar
- studiebesök hos arbetsgivare
- CV-workshops
- intervjuträning
- coachande samtal.

Dessa aktiviteter kan vara viktiga för att främja en god matchning mellan studerande och LIA-platser. En studerande som saknar LIA-plats inför kursstarten ska dock tilldelas en plats, oavsett deltagande i stödaktiviteter.

Det förekommer att aktiviteter som förbereder studerande för sökning av LIA-platser ingår som moment i kurser. Det är viktigt att dessa moment har tydlig relevans för den kommande yrkesrollen. Enligt författningarna ska utbildningen ge de teoretiska, praktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag kunna utföra kvalificerade arbetsuppgifter. Därför bör ett godkänt betyg i en kurs inte baseras på exempelvis att den studerande har skrivit ett tillräckligt bra CV.

Bilaga 1. Saker som är bra att informera sökande, studerande och handledare om inför lärande i arbete

Information till de som söker till en utbildning

Informera den sökande om

- var de LIA-platser som utbildningsanordnaren kan anvisa finns
- kostnader som kan uppstå under LIA och vem som ansvarar för dessa
- branschvillkor och arbetstider
- medicinska krav för att genomföra LIA
- krav på utdrag ur belastningsregistret eller andra säkerhetskontroller.

Information till den studerande

Informera den studerande om

- kursplanen för LIA, särskilt mål och kunskapskontroller
- hur många timmars handledning som ingår i LIA-kursen
- vad som händer om LIA-platsen förloras
- försäkringar
- vem som står för arbetskläder, utrustning, skyddsskor och liknande
- sekretesskrav och hur dessa ska hanteras
- att LIA-platsen kan ha bestämmelser om rättigheter till det som den studerande arbetar med
- ordningsregler för LIA.

Information till handledaren på LIA-platsen

Informera handledaren på LIA-platsen om

- innehållet i de kurser den studerande har genomfört innan LIA-kursen
- kursplanen för LIA-kursen, särskilt mål och kunskapskontroller
- att den studerande ska få återkoppling under kursen samt möjlighet till omprov
- hur många timmars handledning som förväntas
- att informera den studerande om rutiner och ordningsregler på arbetsplatsen
- att informera den studerande om sekretesskrav
- att informera om äganderätten till det som den studerande arbetar med under kursen
- försäkringar
- vem som står för arbetskläder, utrustning, skyddsskor och liknande
- stöd som utbildningsanordnaren erbjuder, exempelvis kurser och vägledning

Bilaga 2. Tillämpliga författningar

6 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan:

Utbildningen ska ha sin grund i kunskap som genererats dels i produktionen av varor och tjänster, dels i vetenskap och utformas så att en hög kvalitet och yrkesrelevans nås,

1. ge sådana teoretiska, praktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag kunna utföra kvalificerade uppgifter i arbetslivet,
2. präglas av såväl stark arbetslivsanknytning som teoretisk förankring,
3. utvecklas och bedrivs i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare, och
4. bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

9 § första och andra stycket lagen (2009:128) om yrkeshögskolan:

Utbildning inom yrkeshögskolan, för vilken utbildningsanordnaren får statsbidrag eller särskilda medel enligt 8 §, ska vara avgiftsfri för de studerande. Enstaka inslag som de studerande får betala ett obetydligt belopp för får dock förekomma.

Utbildningsanordnaren får vad gäller sådan utbildning bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje studerande har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av de studerande själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar utbildningsanordnarens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för de studerande.

12 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan:

Utbildningsanordnaren ska ha den kompetens och de förutsättningar som krävs för att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser.

13 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan:

De personer som anlitas av utbildningsanordnaren för undervisning eller handledning ska genom utbildning eller erfarenhet ha kompetens för den utbildning de ska bedriva. Utbildningsanordnaren ska se till att kompetensutveckling anordnas för dessa personer.

2 kap. 2 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan:

Utbildningen ska ge teoretisk förankring inom yrkesområdet och väsentligen genomföras i samarbete med de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen.

2 kap. 3 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan:

För varje utbildning ska det finnas en ansvarig utbildningsanordnare som ansvarar för att utbildningen genomförs enligt lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och enligt denna och andra förordningar.

Den ansvariga utbildningsanordnaren ska se till att

1. det finns platser för lärande i arbete på en arbetsplats och att dessa uppfyller de krav som finns för utbildningen, om sådant lärande ingår i utbildningen,
2. det finns vägledning om studiealternativ, antagning och tillträde samt yrkesvägledning, och
3. de studerande som behöver särskilt pedagogiskt stöd i utbildningen får sådant stöd.

2 kap. 4 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan:

Utbildningen ska bedrivas i form av en eller flera kurser.

Utbildningens omfattning ska anges enligt ett poängsystem, där fem poäng motsvarar heltidsstudier under en vecka. En poäng benämns yrkeshögskolepoäng.

2 kap. 7 § första stycket förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan:

För varje utbildning ska det finnas en utbildningsplan. Av planen ska följande framgå:

1. den ansvariga utbildningsanordnaren och, i förekommande fall, övriga utbildningsanordnare,
2. utbildningens mål och inriktning samt den eller de kurser som ingår i utbildningen,
3. om undervisningen helt eller delvis bedrivs på engelska,
4. utbildningens omfattning, huvudsakliga uppläggning och organisation,
5. omfattningen av lärande i arbete på en arbetsplats om sådant lärande ingår i utbildningen,
6. antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar,
7. de krav på särskilda förkunskaper som ställs upp enligt 3 kap. 3 §,
8. de grunder som ska användas vid urval bland behöriga sökande till utbildningen,
9. de särskilda mål och krav som ska gälla för en examen om utbildningen kan få avslutas med en sådan, och
10. hur utbildningen ska kvalitetssäkras.

2 kap. 9 § första stycket förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan:

För varje kurs ska det finnas en kursplan. Av kursplanen ska följande framgå:

1. kursens benämning,
2. det antal yrkeshögskolepoäng som kursen omfattar,
3. målen för kursen,
4. kursens huvudsakliga innehåll,
5. om kursen helt eller delvis ges på engelska, och
6. de principer för betygssättning och former för kunskapskontroll som ska tillämpas.

2 kap. 13 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan:

En utbildning får avslutas med en yrkeshögskoleexamen, om

1. den studerande har fullgjort vad som krävs för att få lägst betyget Godkänt på alla kurser som ingår i utbildningen,
2. den studerande uppfyller följande krav på kunskaper: specialiserade kunskaper inom ett arbets- eller studieområde, kunskaper om och överblick över områden gränsande till det egna arbets- eller studieområdet, samt kunskaper om arbetsprocesser och kvalitetskriterier inom ett arbets- eller studieområde,
3. den studerande uppfyller följande krav på färdigheter: kan planera, utföra samt identifiera resurser för att utföra specialiserade arbetsuppgifter, kan lösa sammansatta problem inom ett arbets- eller studieområde, samt kommunicera åtaganden och lösningar inom ett arbets- eller studieområde på minst ett främmande språk,
4. den studerande uppfyller följande krav på kompetenser: kan självständigt behandla innehåll i ett arbets- eller studieområde som leder till vidare lärande och professionell utveckling, kan övervaka arbets- eller studieverksamhet samt slutföra förelagda projekt,
5. utbildningen omfattar minst 200 yrkeshögskolepoäng, och
6. den studerande inom ramen för kursfordringarna har fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete).

2 kap. 14 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan:

En utbildning får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen, om

1. den studerande har fullgjort vad som krävs för att få lägst betyget Godkänt på alla kurser som ingår i utbildningen,
2. den studerande uppfyller följande krav på kunskaper: avancerade kunskaper inom ett arbets- eller studieområde, insikt i områdets etablerade metoder för kunskapsutveckling, djup kunskap inom någon del av området samt orientering i områdets aktuella forsknings och utvecklingsfrågor,
3. den studerande uppfyller följande krav på färdigheter: kan identifiera, formulera, analysera, lösa problem och utföra komplexa uppgifter samt kan kommunicera åtaganden och lösningar inom arbets- eller studieområdet i såväl nationella som internationella sammanhang,
4. den studerande uppfyller följande krav på kompetenser: kan värdera information och metoder inom arbets- eller studieområdet med hänsyn till relevanta sociala, etiska och vetenskapliga aspekter, kan tillämpa specialiserad kunskap för utveckling inom arbets- eller studieområdet samt ta ansvar för ledning av individers och grupper utveckling i arbetet,
5. utbildningen omfattar minst 400 yrkeshögskolepoäng,
6. minst en fjärdedel av utbildningstiden består av lärande i arbete på en arbetsplats, och
7. den studerande inom ramen för kursfordringarna har fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete).

Rätt kompetens i rätt tid.

Myndigheten för yrkeshögskolan

Myndigheten för yrkeshögskolan

Box 145

721 05 Västerås

www.myh.se